

Kontaktuppgifter:

E-post: malin.skog@pelagic.se

Telefon: 0731-508708

Datum: 2024-04-02

Mottagare: **Nacka Tingsrätt**

Mål nr.: M 4916-24

Yttrande om vindkraftparken Ran

Swedish Pelagic Federation producentorganisation (SPF) företräder det pelagiska fisket efter bl.a. sill, skarpsill, tobis och makrill i Bottenhavet, Bottenviken, Östersjön, Kattegatt, Skagerrak, Nordsjön och Atlanten. Vi har medlemmar med fartyg från 5 till över 60 meter som fiskar med pelagisk trål, not, krok och garn. Våra medlemmar står varje år för ca 90% av den totala fiskade volymen i Sverige.

Vid Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen (MMD), har Ran Vindpark AB ansökt om tillstånd till anläggande och drift av vindkraftspark Vindpark Ran i Östra Gotlandshavet inom Gotlands kommun. Verksamheten omfattas av kraven på specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken. MMD inhämtar nu synpunkter med anledning av ansökan.

SPF:s ställningstagande

SPF anser att ansökan ska avslås i sin helhet.

Området inskränker, i strid med 3 kap 5§ Miljöbalken, yrkesfiskets möjligheter att fiska i och utanför ett viktigt riksintresseområde. Området är därmed synnerligen olämpligt för etablering av vindkraft.

SPF anser också att det finns allvarliga brister i ansökan som gör att MMD inte kan fatta ett korrekt informerat beslut.

Nedan utvecklas vårt resonemang och våra invändningar mot vindkraftparken.

SPF:s generella hållning

SPF är positiva till hållbar energiproduktion, men ställer sig generellt negativt till havsbaserad vindkraft på våra fiskeplatser och där fisken reproducerar sig. Vi anser att alltför mycket kunskap fortfarande saknas när det gäller vilken inverkan etablering av vindkraftparker får på den marina miljön, i första hand påverkan på reproduktion och migration för flera kommersiellt viktiga fiskarter. SPF anser att denna kunskap, baserad på långtidsstudier vid befintliga vindkraftparker, måste tas fram innan en storskalig utbyggnad av vindkraft till havs kan övervägas. För pelagiskt fiske bedömer SPF i nuläget att samexistens med vindkraft på samma yta sannolikt är omöjligt och många vindkraftparker konkurrerar därför med vårt fiske om ytan i havet.

Pelagiskt fiske med trål och not är en utrymmeskrävande verksamhet som SPF i nuläget bedömer inte kan samexistera med marina vindkraftverk. Med vajer och trål på släp är ekipaget över en kilometer långt och väger hundratals ton när trålen är full med fisk. Att väja eller stoppa för ett vindkraftverk t.ex. vid dåligt väder är omöjligt. En vindkraftpark är därför för våra medlemmar att se som ett helt stängt område där fiske över huvud taget inte kan bedrivas.

SPF anser att vindkraft endast ska etableras till havs där det tydligt kan visas att det inte får negativa konsekvenser för miljön, inklusive fiskpopulationerna, samt där det inte föreligger några konflikter med befintlig verksamhet på havet så som yrkesfisket (eller andra intressen).

Aktuell ansökan: Fiskets bedrivande

Fiskemönster

Det finns allvarliga brister i beskrivningen av yrkesfiskets bedrivande samt de slutsatser man drar utifrån denna. Det planerade parkområdet bryter trålmönster och påverkar därmed fisket i ett betydligt större område även utanför den planerade parken. Denna påverkan på yrkesfisket fångas inte upp och beskrivs inte på ett korrekt sätt. Vidare fångar den valda metoden endast upp de tråldrag som avslutas inom det föreslagna parkområdet, men inte de som går rakt igenom det eller börjar i det. Detta gör att alla uppskattningar av fiskeansträngning, volymer och värden i underlaget är felaktiga och grovt underskattar omfattningen av det yrkesfiske som berörs.

Punkterna i varje tråldrag, från start till slut, hör samman och utgör en helhet. Bryter man tråldraget rent geografiskt kommer inte endast den del av tråldraget som faller inom det planerade vindkraftområdet försvinna, utan hela tråldraget, och därmed hela värdet för detta. Tråldraget har alltså endast ett värde när det är obrutet. I undantagsfall kan delar av tråldraget, om en stor och sammanhängande del av detta finns utanför energiområdet, fortfarande genomföras på ett sätt som är ekonomiskt försvarbart, men i många fall är tråldragets värde helt förknippat med att det är obrutet och inte behöver kortas av. Genom att parken bryter tråldrag omöjliggör den inte endast det fiske som sker direkt inom parkens område, utan även en stor del av det fiske som bedrivs runtom parken, då parken effektivt skär av trålmönstren mitt i och därmed omintetgör hela tråldrag. Detta innebär också att värdet av det förlorade fiske som parken innebär kommer vara betydligt större än det som endast kan hänföras direkt till parkområdet.

Underlaget är därmed så bristfälligt att MMD inte kan fatta ett korrekt beslut utifrån det, utan behöver kompletteras och korrigeras på denna punkt för att ge en rättvisande bild av det yrkesfiske som berörs.

Riksintresse

I utpekade område bedrivs ett ekonomiskt viktigt fiske av sill och skarpsill. Vi anser att området som helhet är synnerligen olämpligt då det inte tagit hänsyn till yrkesfiskets intressen.

Bolaget har valt ett parkområde som till stor del ligger inom utpekade riksintresse för yrkesfiske, där 3 kap 5§ Miljöbalken anger: ”Vattenområden som har betydelse för yrkesfisket eller för vattenbruk ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande.” Denna vindkraftpark inte bara försvårar fiskets bedrivande, utan omöjliggör det helt inom ett område betydligt större än det tilltänkta parkområdet (se ovan om vikten av obrutna trålspar). Det är också Bolagets bedömning att inget fiske kommer kunna ske i området under driftfasen. Detta är helt oacceptabelt, och inom riksintresseområdet för yrkesfiske anser vi därför att det är helt uteslutet att en vindkraftpark kan byggas.

Dock vill vi samtidigt betona att pelagiskt fiske inte enbart bedrivs inom utpekade riksintresseområden utan är till sin natur dynamiskt och följer fiskens vandringar och ansamlingar som ser olika ut från år till år. Det innebär att våra medlemmars fiske bedrivs både i och utanför riksintresseområdena vilket också tydligt syns i underlagets

beskrivning av yrkesfisket. Fångsterna av exempelvis sill/strömming i ett visst område kan variera stort mellan åren, vilket gör att behovet att kunna förflytta det pelagiska fisket dit fisken ansamlar sig är stort. Det aktuella området för vindkraftparken Ran överlappar ett regionalt och nationellt viktigt fiskeområde både i och utanför riksintresseområdet för det pelagiska fisket och våra medlemmar. SPF kan därför inte under några omständigheter acceptera en etablering av vindkraft på denna lokal.

Bolaget avfärdar fiskets beroende av området med att detta fiske skulle vara storskaligt och fokuserat på arter med lägre landningsvärde. SPF anser att detta är ett arrogant resonemang och att Bolaget saknar inblick i det lokala och regionala fiskets bedrivande. Området är till skillnad från vad Bolaget anger synnerligen viktigt för de lokala och regionala fiskefartygen med hemmahamn på Gotland. Det är i huvudsak dessa mindre, lokala fartyg från Gotland som fiskar i den västliga delen av det föreslagna parkområdet och dessa företag skulle drabbas av ytterst kännbara ekonomiska konsekvenser sett till minskade fiskemöjligheter om området skulle bli verklighet. Dessa fartyg har liten möjlighet att förflytta sig till andra fiskeplatser så som Bolaget menar att fisket enkelt kan göra för att fiska sina kvoter någon annan stans.

Vidare ska undanträngningen av yrkesfisket ses till hela parkens livstid, som beräknas till flera decennier. Det rör sig alltså om flera generationers fiskare som utestängs från ett traditionellt och ekonomiskt viktigt fiskeområde.

Aktuell ansökan: Påverkan på fiskbestånd och miljö

SPF anser också att det finns brister i beskrivningen av fisksamhället och hur detta kan påverkas av den planerade parken. Vi delar inte bolagets bedömning att påverkan på fisk och skaldjur blir obetydlig till liten.

Kunskapsbrist

Bolaget skriver t.ex. att ”Aktuell forskning som bedrivits visar dock att driftsljud och elektromagnetiska fält vid anlagda vindparker inte påverkar fisk nämnvärt.” Bolaget anger inga referenser för detta påstående och SPF är av en helt annan uppfattning. Först och främst råder det en mycket stor kunskapsbrist när det gäller påverkan på såväl miljön i stort som på olika fiskarter av vindkraftparker. Ändrade strömmar och omblandning, kroniska lågfrekventa undervattensljud och vibrationer samt

elektromagnetiska fält runt nedspolade kablar kan alla påverka fisken, bland annat när den vandrar. Detta är områden där mycket kunskap ännu saknas. SPF ser därför att det är av största vikt att dessa faktorer och hur de kan påverka den marina faunan på alla nivåer såväl lokalt som mer regionalt utreds noggrant. Denna typ av kunskapsinsamling bör även vara ett villkor i ett eventuellt tillstånd.

SPF:s medlemmar uttrycker en stark oro över hur befintliga vindkraftparker kan ha medfört beteendeförändringar hos fisken och påverkat dess reproduktion negativt. Exempelvis har sillpopulationen i västra Östersjön ("Rügensillen") uppvisat en historiskt dålig rekrytering under senare år och fiskarna frågar sig om detta är kopplat till vindkraftsetableringar på eller nära tidigare lekplatser bland annat i tysk zon. I södra Östersjön har våra medlemmar över tid som vindkraftparkerna i framförallt tyska vatten blivit allt fler, noterat att sillens vandringsmönster och beteende har förändrats. På de platser där de tidigare bedrivit sitt fiske finns inte längre någon sill. Den har tagit andra vägar och uppehåller sig på djupare vatten än tidigare och det är svårare för våra fiskare att hitta den när de fiskar. Detta skulle t.ex. kunna vara kopplat till förändrade strömmönster, vattenomblandning eller undervattensljud kopplat till vindkraftverken. Kunskap saknas fortfarande om faktiska orsakssamband.

Vidare finns det inte i detta sammanhang något som heter "fisk". Olika fiskarter påverkas och reagerar olika och varje arts unika biologi behöver tas hänsyn till, men den forskning som finns behandlar endast ett fåtal fiskarter. En torsk och en sill kan vara lika olika som en björn och en hare och den generaliserande benämningen "fisk" blir därmed helt felaktig och kan vara extremt missvisande. En studie på t.ex. torsk och rötsimpa vid ett vindkraftverk på en viss plats kan aldrig generaliseras till att gälla för alla fiskarter på alla andra platser eller under helt andra förutsättningar.

Hydrografisk påverkan

I Miljökonsekvensbeskrivningen går Bolaget in på hur hydrodynamiska förändringar i vattenmassan på grund av vindkraftfundamenten kan påverka bottenfaunan. Däremot saknas helt en beskrivning av hur dessa förändringar kan påverka det pelagiska ekosystemet. Det finns forskning som visar att de hydrodynamiska förändringarna kan påverka till exempel haloklinens (salthaltssprångskiktets) djup och hur kraftig den är, vilket i sin tur kan påverka vattenomblandning, syresättning och fördelningen av näringsämnen mellan djupvatten och ytvatten. Alla dessa faktorer kan få en omfattande inverkan på det pelagiska ekosystemet och den fisk som lever pelagialt då de i sin tur inverkar på primärproduktionen.

Migrerande fisk

Strömningen i Östersjön företar årliga migrationer mellan utsjön och mer kustnära områden kopplat till födosök och reproduktion. Det saknas kunskap om hur migrerande sill kan påverkas av en vindkraftpark och in underlaget finns ingen sådan bedömning. Vuxen strömning kan uppvisa ett undvikande beteende vid förhöjda sedimenthalter i vattnet. Strömningen har dessutom god hörsel och kan enligt vetenskapliga studier uppvisa ett undvikandebeteende gentemot ljud både under anläggningsfas, driftsfas och avvecklingsfas för en vindkraftpark. Det innebär att vindkraftparken kan påverka strömningens beteende både inom och utanför parken.

Reveffekter

Bolaget skriver att parken kan medföra positiva s.k. reveffekter som leder till att fisk ansamlas nära fundamenten. Dock finns det ett antal viktiga frågor att ställa sig i detta sammanhang, så som vilka arter är det som ansamlas? Vilka arter fanns i området från början? Är det samma arter som ansamlas eller sker det en förskjutning och förändring av det lokala ekosystemet? Generellt kan sägas att det huvudsakligen verkar vara bottenlevande fiskarter och de som lever på fastsittande organismer som gynnas, medan det i stor sett saknas kunskap om hur pelagiska arter påverkas av att habitatet ändras från öppen pelagial till ett habitat med fasta strukturer som bryter upp vattenmassan. Bolaget skriver själva att pelagiska arter knappast hör till de som gynnas av artificiella rev.

Aktuell ansökan: Villkor

Avveckling

Grundförutsättningen för avveckling bör vara en fullständig avveckling och återställande av miljön till ursprungsstadiet. Det vill säga, SPF anser inte att det bör tillåtas att bolaget lämnar erosionsskydd eller delar av betongfundament etc. kvar på botten.

Ekonomisk säkerhet

Villkor om ställande av ekonomisk säkerhet är särskilt viktigt, både att summan är skälig så att den kan täcka in en full avveckling och återställande av området till sitt ursprungsskick, samt att summan avsätts hos en oberoende part på ett sätt som försäkrar att den finns även vid exempelvis en konkurs hos bolaget. Vi anser att den föreslagna säkerheten på 5 Mkr per verk känns lågt tilltagen med tanke på de höga kostnader som arbeten till sjöss medför vid en avveckling och avinstallation av parken.

Kostnaden bör uppskattas av en opartisk bedömare, och vid behov bör villkoret justeras utifrån denna bedömning.

Yrkesfisket

SPF anser att all möjlig hänsyn ska tas för att tillse att negativ påverkan på yrkesfisket blir så liten som möjligt och negativ påverkan på yrkesfisket av ett eventuellt tillstånd för anläggande av parken måste kompenseras ekonomiskt. Bolaget skriver i MKB att anläggningsarbeten kommer att planeras i nära dialog med yrkesfisket för att minimera störning på deras verksamhet, vilket SPF välkomnar.

Övriga villkor

SPF anser att om parken medges tillstånd måste detta förenas med följande villkor:

Skyddsåtgärder för att minimera påverkan på fisk och andra vattenlevande organismer under anläggning, drift och avveckling. Exempelvis måste undersökningar, bottenarbete samt nedläggningsarbete för kablar planeras in i tiden på ett sådant sätt att det minimerar påverkan på olika arters lek, födosök och vandringar i och utanför området.

Kontrollprogram ska inrättas inriktade på att samla in kunskap om påverkan på havsmiljö och marina organismer inklusive olika kommersiellt viktiga fisk- och skaldjursarter efter uppförandet och under hela parkens livstid. Insamlad data ska delas med oberoende forskare och myndigheter.

Om ni har några frågor kopplat till vårt yttrande eller gällande det pelagiska fisket i övrigt, kontakta oss gärna!

Vänliga hälsningar,

Malin Skog

Swedish Pelagic Federation PO